

Reporter Danasa na tromeđi Srbije, Crne Gore i Republike Srpske, gde se obnavljaju kuće proteranih muslimana

Novi život u selu Živinice

Od Priboja do sela prelaze se tri granice • Značaj projekta je u povratku Bošnjaka i nastavku složnog života svih nacionalnosti na ovom području, kako je to bilo ranije

Boro Soleša

NA LICU MESTA

Snena i u sneg uvaljana planina Bič nadvila se nad Pribojem, u kojem tek sviče. Sa petog sprata solitera gledamo kako se polako buđi grad. Dole niz ulicu već je nekoliko automobila formiralo malu kolonu koja zamiče za svojim poslom, a na ulici već ima pešaka koji ukočenim korakom, posle noćnog odmora, žure na posao.

Preko puta mali restoran, sa velikim staklenim izlogom i jelkom na kojoj šljašte lampioni, a dva-tri gosta ispijaju jutarnju kafu. I ničega nema neobičnoga ili različitoga ovde u Priboju nego što je u obližnjim gradovima, Uzici i Novoj Varoši (i Srbiji), te Prijepolju i Pljevljima (U Crnoj Gori). Pa ništa drugačije nije ni u Rudom, koje je obližnja opština u Republici Srpskoj (BiH). Tog jutra imamo dogovoren susret u opštini Priboj, povodom njihove akcije obnavljanja kuća onima koji su ih za vreme ratnog vihora izgubili.

U klasičnoj opštinskoj kancelariji za poslovne sastanke već su Vesna Jugović, zamenica predsednika opštine Priboj, i Hajro Bećirović, pomoćnik predsednika opštine Priboj. Jugović je iz Socijalističke partije Srbije (SPS), a Bećirović iz Stranke demokratske akcije (SDA), dok je Lazar Rvović, predsednik opštine Priboj, koji je tog dana bio na nekom drugom sastanku iz Srpske napredne stranke (SNS). Saša Vasilović iz Demokratske stranke (DS) je predsednik Skupštine opštine Priboj, a u vlasti učestvuju još Srpski pokret Srbije (SPO) i Nova Srbija (NS). Ukupno šest stranaka: SNS, DS, SPO, SDA, SPS i NS.

Takva politička sloga u Srbiji jeste prava retkost. Oni koji znaju prilike u Priboju govore da grad najviše muči odlazak mladih, prvenstveno zbog lošeg sta-

nja u privredi i problema sa kojim se suočila Fabrika automobila Priboj (FAP), koja sada ima 1.300 zaposlenih, a u njoj je radilo 7.000 ljudi.

Vesna Jugović objašnjava: - Vraćanje kuća onima koji su bez njih ostali tokom devedesetih u opštini Priboj jeste nešto drugo. Radi se o moralnoj obaveznoj i humanitarnoj akciji koju je pomogla Vlada Srbije, ministar Sulejman Ugljanin, koji vodi i Kancelariju za održivi razvoj nezavršenih krajeva.

- U pitanju je preko dvesta kuća - kaže Hajro Bećirović. Saznajemo da je 21 kuća ranije već dodeljena.

Došlo je vreme da krenemo u selo Živinice, gde je za taj dan dogovoreno da se na svečani način predstavnicima još 11 porodica uruče ključevi.

Dok izlazimo iz opštine, Hajru „okupirale“ žene, a čuje se jedina starija, podbrađena maromom:

- Aman, skoro sam bez krova. Kada ćete moju kuću obnoviti? Ondje se ne da živjeti.

Zeni objašnjavaju da nije moment, a Hajro joj govori da dođe sutra. Ona se teško miri, klima glavom.

Dolazi i ministar bez portfelja Sulejman Ugljanin. Usput gledamo velike postere Jedinственe Srbije sa slikom Dragana Markovića Palme u nekim izlozima. Pristalice efendije Muamera Zukorlića izlepile njegove plakate oko imena Ulice Boško Buha. U centru Priboja upoznajemo arheologa Savu Derikonjića, direktora muzeja. Pratiće nas na putu.

Vrlo brzo na izlazu iz Priboja zapišta mobilni telefon, a operator obavestava da smo na teritoriji druge države. Tu je i rampa, a nekoliko poli-

cajaca MUP-a Srbije se prijateljski smeje, rutinski pregledaju dokumente. Isto to ispod znaka carine i BiH zastave nekoliko metara kasnije čine i policajci u uniformama sa žutim zvezdicama susedne države. Teritorija opštine Rudo, koje je u Republici Srpskoj. Posle nekoliko kilometara opet ista procedura, jer tako vrludog granica. Da nismo ranije najavljeni, tražili bi nam i pasoš, ali ovako nas puštaju sa ličnom kartom.

- Dobro, kakav je režim za vas kada idete na arheološko istraživanje, traže li pasoš? - pitamo Derikonjića.

- Mi se računamo kao pogranična zona i nama je dovoljno da imamo ličnu kartu, ali za sve ostale potreban je i pasoš. Nije ovo jedini prelazak granice, koja je ovde čudna, crtala ju je još carska Austrija, zapravo industrijalci oko svojih šuma koje su eksploatirali. Sada je to granica. Evo vidite ove su te šume koje su seklili i transportovali sa ove železničke stanice, sa raskošnom, ali

Povratak: Ministar Ugljanin tokom svečanog primopredaje kuća

zapušenom zgradom, koja je izgrađena po ugledu na onu u Beču... - upućuje nas Derikonjić u život na tromeđi.

- Nekad ste ovuda slobodno prolazili bez pištanja telefona i ovolike policije na carinama, mora da vam je čudo? - pitamo Derikonjića.

- Šta da kažem, nije ovo ništa, u selu Sastavi, ime je dobilo po tri potoka koja se tu sreću, granica ide kroz selo i to tako da je nekima granica kroz kuću, pa mu je dnevni boravak u Srbiji, a spavaća soba i ekonomske zgrade u BiH. Isto je i sa brdom Bič i njegovom srednjovekovnom tvrđavom koja je pola u Srbiji, pola u susednoj državi... - Kao u onoj seriji „Složna braća“.

- Tako nekako. Stigismo. Selo Živinice, etnički mešovito, iz kojega su Bošnjaci „moralno otići“ u ratnom periodu. Sada ih ima svuda, najviše u Sarajevu. Okupilo se stotinak ljudi, uglavnom bivši stanovnici i komšije. Svečanost je upriličena ispred kuće Džavida Mandala, mladića koji ne skida osmeh sa lica. Kuća na osami, ispod brda, na strmini.

Kada je stigao ministar Ugljanin, inače i predsednik SDA, dosta pristiglih počele da aplaudiraju. - Mogu li se slikati sa Vama? - prilaze mu neki. Ali prvo govori. Nije mala stvar, 11 ključeva vlasnicima tip-skih, lepih montažnih kuća od 62 metra kvadratna, sa svetlim sobama, novim kupatilima, verandom...

Svima se obraća ministar Ugljanin:

- Vlada Republike Srbije je 29. marta ove godine usvojila Program za povratak izbeglih i raseljenih Bošnjaka iz opštine Priboj u periodu 1991-1999. godine. Usvajanjem i realizacijom ovog programa Republika Srbija šalje jasnu poruku svojim građanima da se više nikada neće dogoditi proterivanje, iseljavanje zbog straha ili pretjnji po život, kako je

Očekivanja od Turaka, Velje i Mrkonjića

Kasnije razgovaramo i sa ministrom Ugljaninom - na pitanje da li će se ljudima stvoriti svami uslovi za opstanak, kada se zna šta se dešava sa FAP-om, odgovara:

- Bez toga nema ništa. Još nije za neko veliko objavljivanje, tek je u fazi dogovora, ali sa jednom turskom privrednom delegacijom smo u ozbiljnim dogovorima oko FAP-a, ali i pogona u Novom Pazaru, fabriki reznih alata u Čacku i sa IMT-om u Beogradu. Ali, otom potom. Istovremeno se radi na Koridoru 11, što je na ministru Velji Iliću, a to mnogo znači za ovaj kraj. Pedeset kilometara puteva u ovom kraju rešava se sa ministrom Milutinom Mrkonjićem. Svi puno od toga očekujemo - kaže Ugljanin.

bilo kada je došlo do iseljavanja Bošnjaka iz opštine Priboj u poslednjoj deceniji prošlog veka. Za izgradnju ovih 11 kuća Vlada je uložila 29 miliona dinara, a u naredne četiri godine biće ukupno izgrađeno 235 kuća, za izbegle i raseljene Bošnjake, sa teritorije opštine Priboj.

Onda i govori Vesne Jugović: - Značaj ovog projekta je u povratku Bošnjaka i nastavku složnog života svih nacionalnosti na ovom području, kako je to bilo ranije. Želja svih nas je da se taj zajednički život nastavi i da više nikada ne bude sukoba.

Prvi prioritet su bili ljudi koji su se već vratili, žive i rade na svojim imanjima u mesnim zajednicama Krajčinošići, Sastavci i Sjeverin. Početkom septembra su započeli radovi na izgradnji 11 kuća, da bi se nakon dva meseca

prvi povratnici uselili u svoje domove.

Vrednost celog programa je milijardu i 269 miliona dinara. Citaju se imena onih koji su ovom prilikom dobili ključeve kuća: Nedir Berbo, Safet Kaltak, Džafer Kaltak, Rabija Kaltak, Šerbo Bajrić...

Osmesi i rukovanja. Za kraj je ostavljen domaćin pred čijom se kućom nalazimo, Džavid Mandal.

Dobio ključeve: Džavid Mandal

Grad u kome danas vlada politička i etnička sloga: Priboj